

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ»

Студента 2 курсу, 9м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Островського
Владислава
Едуардовича

Науковий керівник
канд. екон. наук
доцент

(підпис керівника)

Сонько
Юлія
Анатоліївна

Гарант освітньої програми
д-р наук з держ. управління
професор

(підпис гаранта)

Орлова
Наталія
Сергіївна

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГАЛУЗІ.....	6
1.1 Поняття галузі культури, її особливості.....	6
1.2. Правові основи організації галузі культури в Україні.....	10
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ.....	17
2.1. Аналіз організації роботи органів державної влади.....	17
2.2. Оцінка ефективності державного управління в галузі культури.....	25
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ.....	30
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Актуальність обраної теми полягає в тому, що на сьогоднішній день, поряд з невинним розвитком та диверсифікацією культури, як соціальної та загальнодержавної складової життя суспільства, система державного управління даною галуззю залишається, до сьогодні, в цілому неефективною, оскільки поєднує в собі державні інститути радянської доби та сучасні інститути влади, що були сформовані в часи незалежності України. Результатом стала її внутрішня суперечливість, незавершеність та громіздкість. Як наслідок, система стала причиною гальмування запровадження соціально-економічних і політичних зрушень. Враховуючи це в Україні розпочалось проведення адміністративної реформи, головною метою якої є поетапне створення такої системи, яка спроможна забезпечити становлення України як високорозвиненої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії.

Дане питання розглядалось у працях багатьох дослідників, одними з яких є Б. Єрасов, В. Діденко, В. Жукоцький, Л. Закс, Л. Запесоцький, М. Каган, Д. Кепселл, Н. Мойсєєв, Е. Орлова, Е. Пауер, Т. Рубанцова, Ю. Сорочків, Ф. Спаршот, І. Столяров, А Флієр, В. Шустерман ті ін.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування системи й основних механізмів реалізації державного управління у галузі культури та розробка практичних рекомендацій щодо способів їх вдосконалення в Україні. Відповідно до вставленої мети, сформовано перелік завдань до виконання в процесі даного наукового дослідження:

- Розкрити поняття галузі культури та її особливості;
- Дослідити правові основи організації галузі культури в Україні;
- Проаналізувати організацію роботи органів державної влади у галузі культури в Україні;
- Оцінити ефективність державного управління в галузі культури в Україні;
- Описати перспективи розвитку державного управління в галузі культури.

Об'єкт дослідження – соціальні стосунки, що формуються у процесі реалізації управлінських процесів у галузі культури.

Предмет дослідження – властивості та система здійснення політики держави у галузі культури в Україні.

Методи дослідження. Методологічною базою дослідження є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, використання яких дало наукові й практичні результати. Для більш детального дослідження проблеми використовуються наступні загальнонаукові методи: аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, метод порівняння, єдності історичного та логічного, органічної єдності теорії і практики тощо.

Для вирішення поставлених завдань у роботі застосовуються наступні методи пізнання: історико-дискретний та логічний – для аналізу розвитку термінів «державне регулювання», «культура», «культурна політика держави» у наукових працях на тему державного управління, філософії, менеджменту, історії культури, культурології; аналізу і синтезу – для обґрунтування потреби та розкриття сутності державного регулювання в галузі культури, а також для оволодіння актуальною законодавчою базою України, що регулює функціонування даної галузі; порівняльного аналізу – для порівняння характеристик державного управління галуззю культури в окремих країнах світу; структурно-функціональний – для вивчення організаційної структури інститутів управління в галузі культури; моделювання – для розробки рекомендаційних пропозицій щодо вдосконалення наявних та впровадження нових ефективних механізмів та напрямів державного управління, що забезпечать повноцінний розвиток культури у сучасних умовах.

У якості теоретичної та інформаційної бази дослідження використовувались наукові праці вітчизняних учених з проблем функціонування й розвитку культури, регулювання соціокультурних процесів, законодавчі та нормативно-правові акти, аналітична та статистична інформація, результати та висновки соціологічних досліджень наукових установ даної галузі.

Методологія, обрана в ході дослідження, дозволила провести комплексний аналіз поставлених завдань, зробити теоретичні висновки та запропонувати практичні рекомендації.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 47 сторінок, з них 38 сторінок основного тексту. Список використаних джерел налічує 50 найменування.

Результати роботи опубліковано у збірнику «Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних реформацій. Збірник наукових статей. 2019» Островський В. «Державне управління в галузі культури». – С. 275.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГАЛУЗІ

1.1 Поняття галузі культури, її особливості

Галузь культури пов'язана з відносинами особистостей у державі, наданням зв'язку історії її розвитку з сьогоденням та майбутнім, культурним надбанням нації. Напрямки державобудування в Україні потребують покращення ефективності та якості управлінської роботи в цьому напрямку, тому що саме культура є головним чинником, що характеризує духовний лозунг нації, саме через культурну галузь затверджуються моральні та духовні ідеали, культура є прикладом її самобутності, через неї втілюються людські цінності, загальнопризнані гуманістичні ідеї, зберігаються і збільшуються культурні здобутки. Необхідність суспільства у збереженні та забезпеченні його культурних цінностей лягає в саму основу існування держави, яка для свого різностороннього розвитку має інтерес до збереження національної культури, що містить поєднання наслідуваних людством від минулих поколінь об'єктів духовної та матеріальної культури. Це духовні та матеріальні цінності, сформовані людством в період його історії для задоволення духовних потреб. [45]

Означення культури є досить різностороннім, оскільки охоплює життєдіяльність суспільства у всіх його проявах і в період всієї історії існування людства. За даними німецького науковця І. Нідермана, означення «культура» як самостійна лексична одиниця існує тільки з XVIII ст. Раніше це поняття зустрічалося тільки у словосполученнях, і мало означення функції чогось: *cultura scientiae* (отримання досвіду та знань), *cultura juris* (вибудовування правил поведінки), *cultura literarum* (покращення мови) та ін. У переважної кількості лінгвістів не викликає сумнівів те, що своїм корінням слово «культура» (лат. *cultura* - обробіток, виховання, шанування, освіта, розвиток) зобов'язане латинським термінам *colère, colo* (обробляти землю, зрошувати, займатися землеробством). *Cultus* – це землеробська діяльність (звідси - *agricultura*). Отже, з давніх часів під культурою трактували всі ті трансформації в навколишньому світі, які

здійснювалися під впливом особистості, на відміну від трансформацій, які викликані природними причинами [3].

Культура – це усі нематеріальні та матеріальні продукти людської роботи, цінності, способи поведінки, прийняті та об'єктовані у суспільстві і які передаються через покоління. Існують деякі думки, що передаються із покоління в покоління, з цими думками зв'язані системи цінностей, вони, у свою чергу, окреслюють роботу особистостей та груп, поведінку, способи мислення, сприйняття – все це вміщується до терміну «культура» [46].

Згідно із Законом України «Про культуру» культура – це поєднання духовного та матеріального здобутку конкретної людської спільноти (нації або етносу), що закріплене, нагромаджене та збагачене протягом тривалого періоду часу, передається від покоління до покоління, містить в собі всі різновиди мистецтва, освіти, культурні цінності, науку, культурну спадщину та розкриває рівень розвитку цієї спільноти. [14]

Культура, як результат суспільної діяльності, створює активний вплив на особистостей, на їхнє життя. Особи не лише формують культуру в процесі духовної і матеріальної діяльності, але й засвоюють здобуті знання, тобто зайняті оволодінням культури. Будь яка діяльність – духовна або матеріальна, теоретична або практична, разом із творчим аспектом, включає також аспект функціонування, тобто оволодіння культурою. Чим більші розміри формування культурних цінностей, тим масштабніший об'єм роботи потрібний для унаслідування культури, творчого відтворення, для її передачі молодшим поколінням. Законом функціонування культури є її збереження, освоєння та передача майбутнім поколінням. Суспільство створює різні способи та форми передачі культурних цінностей. Освоєння і передача культури відбувається різноманітними способами: шляхом мови, навчання, через традиції та звичаї, виховання, освіти, шляхом копіювання та наслідування ліпших зразків. Такі способи отримали назву традиційних форм передачі. У межах соціальної спільноти особистостей (соціальної групи, класу чи нації) ці форми формують достатньо важку ієрархічну систему, яка відтворює та акумулює духовні ідеї, погляди, цінності, зразки

поведінки і роботи, риси, принципи національного характеру, мислення і відчуття. В процесі історії відбувається не тільки освоєння набутих досвідом, але і подальший розвиток та удосконалення культури, створюються нові культурні цінності, трансформуються традиційні форми оволодіння і передачі культури. В найбільш загальній формі можна виокремити два напрямки роботи: непрофесійну і професійну, що направлені на збереження духовності. [30]

У вітчизняній та зарубіжній спеціальній літературі часто висловлюється теза, що культура менше за інші галузі громадського життя підлягає інституціональному впорядкуванню і державному управлінню. Найчастіше таку думку висловлюють самі діячі культури, аргументуючи це тим, що через особливу роль творчого начала в соціокультурних процесах культура, передусім, пов'язана з індивідуальною діяльністю художників і мислителів, письменників і артистів, яка не вкладається в спроби її регламентації. [6]

Держава відіграє важливу роль для функціонування і розвитку культури. Вже через забезпечення державою загальних соціальних функцій вона є найважливішою передумовою культури, без чого суспільство опиняється у владі стихійного розвитку, дії локальних сил і місцевих інтересів. Держава виступає також у якості важливого «замовника» і «спонсора», підтримуючи культурну діяльність матеріально або через надання привілеїв. [6]

Одне з перших тлумачень означення «культурна політика» пролунало в Монако в 1967 році на круглому столі ЮНЕСКО. У виступі «Політика у галузі культури – попередні міркування» політика у галузі культури була озвучена як «комплекс операційних принципів, фінансових й адміністративних різновидів процедур та дій, котрі забезпечують основу діяльності держави у галузі культури». У цьому напрямку реалізація політики у галузі культури представляє собою все поєднання обміркованих та свідомих дій (або їх відсутність) у суспільстві, «направлених на досягнення конкретних культурних цілей шляхом оптимального використання усіх духовних та фізичних ресурсів, котрі має суспільство в даний час» [49].

Проте держава все ж є особливою сферою життя суспільства, що діє за

своїми законами і живе за своїми інтересами. Тому ані сутність, ані динаміка держави не співпадають прямо з динамікою культури, між ними є тертя і конфлікти, в яких держава може тимчасово брати верх, але культура, переважно, виявляється довговічнішою. XX ст. дало немало прикладів, коли в розвитку культури демократичних держав виникали колізії між тенденціями до централізації культурної діяльності з боку державних інститутів і її демократизацією, яку вимагали неурядові організації, інститути громадянського суспільства. Відтак, питання державного регулювання сферою культури досі залишається дуже актуальним [6].

Із закінченням радянської доби та початком ринкових і демократичних перетворень в Україні помітно зменшився тиск держави в управлінні культурою, але також продовжують бути актуальними дві протилежні тези: 1) держава та її органи не повинні втручатися в культурне життя, діяльність діячів культури та майстрів народного мистецтва, творчість яких формується власними внутрішніми законами; 2) без підтримки та регуляції з боку держави культура не може вижити і приречена на скорочення своїх масштабів і функцій [6].

Кожна з цих суперечливих точок зору має право на існування, але це право виправдане тільки в конкретно-історичному контексті. Очевидно, істина, як завжди, лежить посередині. Коли держава економічно ослаблена, то підтримка культури дуже обмежена. [6]

Тобто на ефективність державного управління культурою позначався і, зрозуміло, позначається зараз не лише об'єктивний чинник, але і суб'єктивний, який «в управлінні є діяльність суб'єкта управління по забезпеченню оптимального функціонування та розвитку системи, діяльність, передусім тих людей, які компетентні та повноважні приймати рішення» [6].

1.2. Правові основи організації галузі культури в Україні

Сучасна культурна політика країни має функціонувати, виходячи із сукупності універсальних загальнолюдських норм та цінностей, вітчизняних традицій. Такий підхід до її визначення дозволяє враховувати усю різноманітність регіональних культур, поєднуючи їх у загальний культурний простір країни. [8]

У Конституції України (ст. 85, 54, 116, 106) та в Законі України «Про культуру» встановлені основоположні правові норми, що закріплюють головні напрямки політики держави у сфері культури, компетенцію центральних органів виконавчого і законодавчого управління в сфері культури. Так, згідно із ст. 54 Конституції України держава забезпечує охорону історичних пам'яток та інших об'єктів, що несуть культурну цінність, проводить дії для повернення в Україну культурних цінностей громадян, що розміщуються за її межами [28].

Ключовим для всієї цієї системи законодавства є Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 р. [14], який замінив «Основи законодавства України про культуру», прийняті ще у 1992 р. [38], та став новим законодавчим актом, що відкрив перспективи вдосконалення всієї правової бази галузі культури.

Розгляд законодавства у галузі культури надає спроможність поділити його на 3 умовні групи, що координують суспільні відносини у галузі культури.

До першої групи відносяться Закони України. Насамперед, це Закон України «Про культуру», який окреслює соціальні, економічні та правові напрями розвитку культури в Україні.

Відповідно до Закону України «Про культуру», законодавство України про культуру координує роботу у галузях, визначених шляхом графічного моделювання на рисунку 1.1.

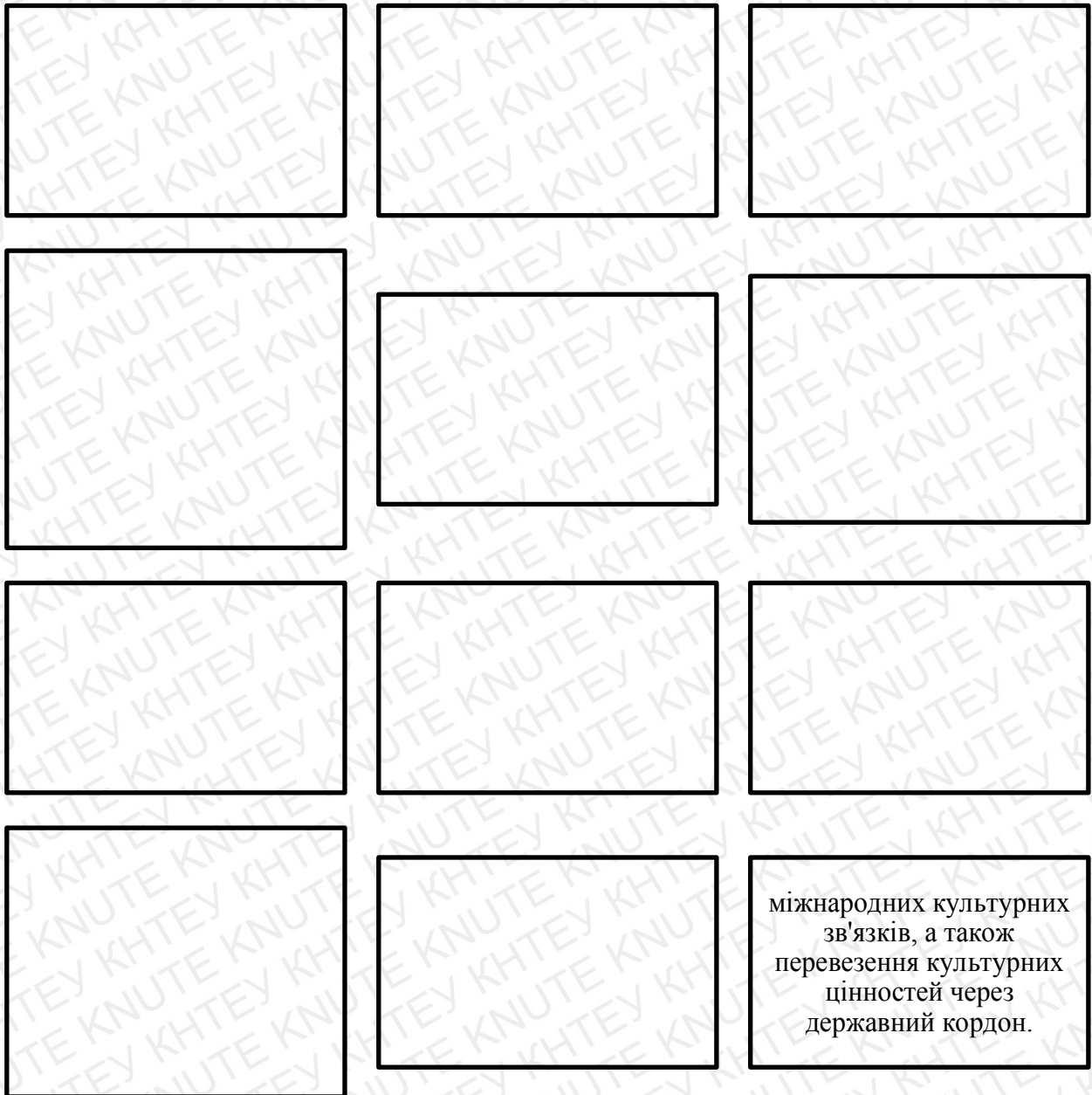

Рис. 1.1 Галузі координації роботи у сфері культури [складено автором]

Також до першої групи можна віднести Закони України від 27 січня 1995 р. «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [10], від 31 травня 2005 р. «Про театри і театральну справу» [23], від 24 грудня 1993 р. «Про Національний архівний фонд та архівні установи» [16], від 8 червня 2000 р. «Про охорону культурної спадщини» [19], від 23 вересня 1997 р. «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» [17], від 29 червня 1995 р. «Про музеї та музейну справу» [15], від 7 жовтня 1997 р. «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» [21]; від 13 січня 1998 р. «Про кінематографію» [13],

від 18 березня 2004 р. «Про охорону археологічної спадщини» [18], від 22 червня 2000 р. «Про позашкільну освіту». [20]

До другої групи можна виділити рішення уряду, такі як Постанова КМУ «Деякі питання діяльності Міністерства культури, молоді та спорту» від 16.11.2019 р., № 885 [39], Постанова КМУ «Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 02.09.2019 р., № 829 [40], Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Міністерство культури України» від 03.09.2014 р., № 495 [41], Розпорядження КМУ «Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ» від 01.02.2016 р. №119-р. [43], Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Положення про мистецьку школу» від 09.08.2018 № 686 [35], Наказ Міністерства культури України «Про присвоєння унікальних п'ятизначних кодів музеїв»: від 28.08.2019 № 685. [36]

До третьої групи відносяться рішення місцевих органів влади у галузі культури. Наприклад, Наказ Департаменту культури КМДА «Про проведення атестації в навчальних закладах мистецької освіти та навчально-методичних установах у 2019-2020 навчальному році» від 09.09.2019 № 408-к. [34]

До окремої групи можна віднести законодавство, що опосередковано регулює галузь культури: кодекси України, такі як Земельний [24], Господарський [4], Про адміністративні правопорушення [27], Закони України «Про державну таємницю» [12], «Про рекламу» [22], Закон України від 23 грудня 1993 р. «Про авторське право і суміжні права» [9], від 23.03.2000 р. «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [11] тощо.

Систему державних органів, діяльність яких пов'язана з адмініструванням у галузі культури, формують органи, зазначені на рисунку 1.2.

Рис. 1.2. Система органів державної влади у галузі культури [складено автором]

Щодо Президента України, його головні повноваження у галузі культури окреслюються у ст. 106 Конституції і направлені на забезпечення дотримання конституційних прав і свобод громадянина та особи в цій галузі, призначення почесних звань, виконання кадрових назначень, установлення президентських нагород і нагородження ними, відзначення державними нагородами [28].

Щодо Кабінету Міністрів України. згідно із ст. 116 Конституції він відповідає за функції виконання політики держави у галузі культури; розробка і виконання загальнодержавних проектів культурного розвитку України.

Центральним органом виконавчого управління у галузі культури є Міністерство культури України (Мінкультури), справи якого направляються і координуються Кабінетом Міністрів України.

Мінкультури є основним органом у системі центральних органів виконавчого управління, що забезпечує формування та реалізацію політики держави у галузях культури та мистецтв, музейної діяльності, охорони культурної спадщини, державної мовної політики, ввезення, вивезення і повернення культурних цінностей, а також забезпечує формування і реалізацію політики держави у галузі кінематографії, збереження і відновлення національної пам'яті [41].

Мінкультури є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчого управління у галузі релігії, міжнаціональних стосунків і захисту прав національних меншин.

Головні завдання Мінкультури зазначені на рисунку 1.3 з метою спрощення наочного сприйняття результатів наукового дослідження.

Рис. 1.3. Головні завдання Міністерства культури України [41]

Структура апарату Мінкультури України та положення про його структурні підрозділи затверджуються Міністром культури України.

Рішення Мінкультури, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими для впровадження місцевими і центральними органами виконавчого управління, закладами культури, органами місцевого самоврядування, установами, підприємствами та організаціями незалежно від форм власності і громадянами.

Головними завданнями управлінь визначені на рисунку 1.4.

Рис. 1.4. Головні завдання управлінь Міністерства культури України

[складено автором]

Згідно з Постановою КМУ від 02.09.2019 р. № 829 Міністерство інформаційної політики реорганізується та утворює новий центральний орган виконавчої влади – Міністерство культури, молоді та спорту України. На останнє, в свою чергу, покладаються завдання та функції Міністерства культури та Міністерства молоді та спорту, які, в свою чергу, ліквідуються. Також в Постанові зазначається, що МКМС, як новостворений центральний орган виконавчої влади, є правонаступником майна, прав та обов'язків органів, які ліквідуються. Ліквідовані Міністерство культури та Міністерство молоді та спорту продовжують виконувати свої функції та повноваження у визначених сферах до завершення заходів з утворення та/або реорганізації нового міністерства, якому вони передаються свої повноваження та функції. [40]

Згідно Положення «Про Міністерство культури, молоді та спорту України», затвердженого Постановою КМУ від 16.11.2019 р. № 885, державна політика МКМС є поєднанням державної політики ліквідованого Міністерства культури (рис. 1.3) та політик у галузях фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання, популяризації України в світі, державного іномовлення, у молодіжній сфері, інформаційного суверенітету України та інформаційної безпеки. [39]

Верховна Рада України окреслює важливі напрямки та установлює економічні, правові та соціальні гарантії реалізації політики держави у галузі культури.

Важливим складником системи суб'єктів публічного адміністрування у галузі культури також є Державне агентство з питань кіно, що функціонувало на підставі Положення, утвердженого Указом Президента України від 6 квітня 2011 р. № 404/2011 [4848], який втратив чинність згідно Указу Президента України від 20.06.2019 р. № 419/2019 [47]. Головними завданнями Агентства є:

- реалізація політики держави у галузі кінематографії;
- винесення ідей відносно формування політики держави у галузі кінематографії.

РОЗДІЛ 2.

ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ

2.1. Аналіз організації роботи органів державної влади

Питання аналізу організації роботи органів державної влади у галузі культури є надзвичайно важливим, оскільки саме забезпечення державного управління складає основу тих змін та суспільних явищ, що відбуваються, а тому чим вища ступінь ефективності роботи органів державної влади, тим кращим є сучасний стан галузі культури в країні.

В Україні станом на сьогодні разом з розвитком та становленням держави та суспільства починає розвиватися новітня модель культурної політики, що вимагає і надалі покращувати якість державного управління у галузі культури, створення на основі новітніх вивчень його методів, стилю і правових форм.

За цих умов першим завданням функціонування органів управління щодо галузі культури, які перші мають розв'язувати у співпраці із суспільними інституціями і відомими діячами, становить удосконалення напрямків та основоположних принципів політики держави у галузі культури, яке відіграє надзвичайно важливу роль для модернізації та розвитку країни.

У той же час процеси, що здійснюються в Україні, не можна вивчати ізольовано, тому що за часом вони співпадають із глобальними змінами самого феномена культури. Це дає Україні реальну й унікальну можливість синхронізувати свій культурний розвиток і погляди на засоби і форми державного впливу на культурний процес з міжнародним співтовариством.

Ідеологічні, культурні, соціальні та економічні зміни українського суспільства мали значний вплив на культурну політику. Головним у розвитку сучасних соціально-культурних змін в Україні, переважно, визначають завдання, зазначені на рисунку 2.1.

Рис. 2.1 Головні завдання соціально-культурних змін в Україні [26]

Проте їх недоліками є недостатня усвідомленість важливості культури на стратегічному рівні, а також декларативний характер законодавчої бази у галузі культури, тоді як серед проблем зазначають програмову невизначеність політики у галузі культури на різноманітних рівнях управління, захист національно-культурного простору в умовах глобалізації тощо [32].

Галузь культури є однією зі складників складної і загальної системи державного управління, які схематично зображені на рисунку 2.2.

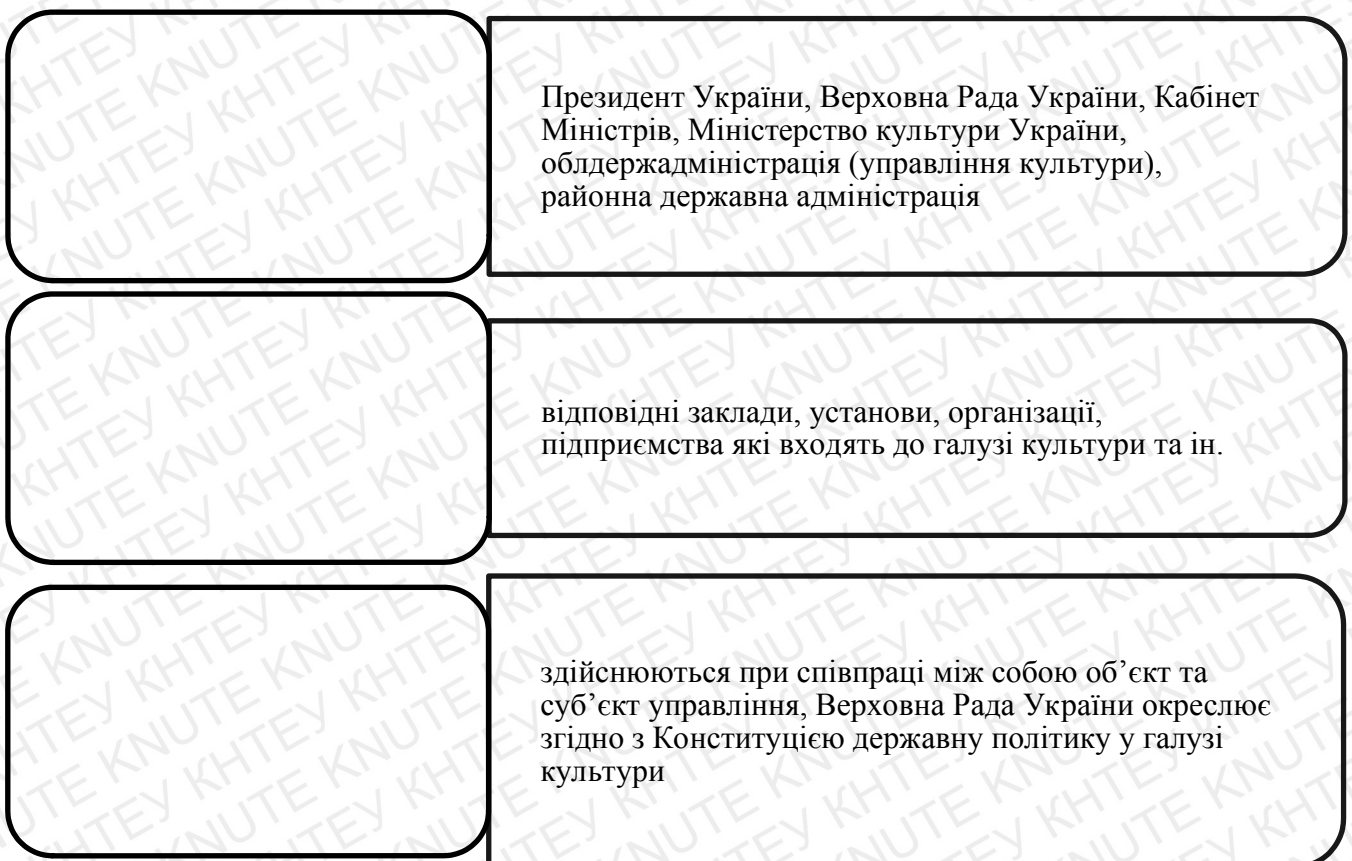

Рис. 2.2. Складові системи державного управління в галузі культури України [44]

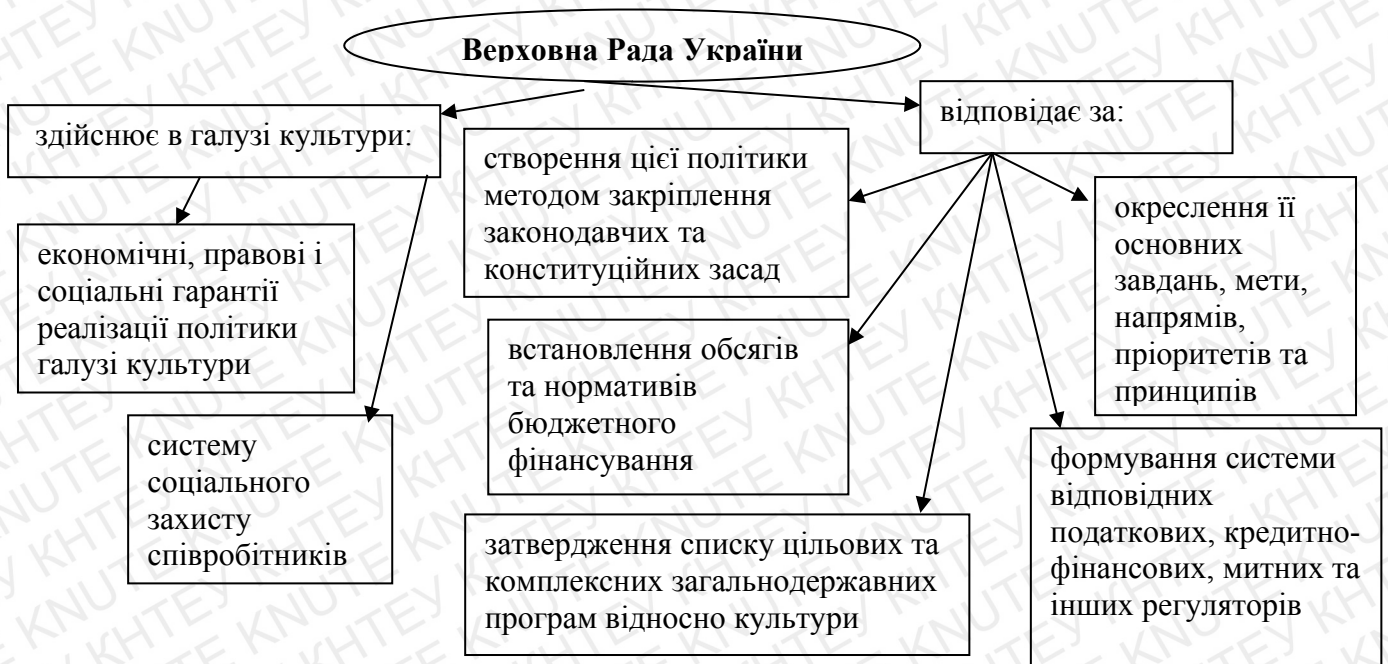

Рис. 2.3. Напрями роботи Верховної Ради України у галузі культури

[складено автором]

За розробку напрямів роботи, які показані на рис. 2.2 у Верховній Раді України відповідає Комітет з питань культури та духовності.

Рис. 2.4. Схема організаційно-функціональної структури державного управління у галузі культури [складено автором]

Щодо повноважень Кабміну України у галузі культури з урахуванням норм чинного законодавства «Закон України про культуру» (ст. 22) [14] координує роботу всієї системи органів державної влади у розв'язанні проблем не лише культурного, але також і соціального та економічного розвитку суспільства.

Певні значні елементи політики у галузі культури знаходяться у підпорядкуванні або віданні інших відомств і міністерств. Відповідно до чинного законодавства [14], Міністерство культури України є центральним органом виконавчої влади, робота якого направляється і координується Кабінетом Міністрів України.

Офіційний курс культурної політики нашої держави, яка полягає в інтеграції України у світовий культурний процес на принципах мультикультуралізму, не завжди сприяє розвитку української національної культури. Відсутність ефективних нормативно-правових, законодавчих, адміністративних механізмів призвела до поширення поступової втрати зв'язку духовних засад суспільного життя, явищ культурної уніфікації, сучасної культури з національно-культурними традиціями та цінностями [2].

Як відзначається у проекті Концепції державної цільової національно-культурної програми розвитку культури і мистецтва на період до 2017 року, за минулі роки у галузі культури нагромадились значні проблеми, що не знаходили потрібного розв'язання. Через причини здебільшого соціально-економічного напрямку в Україні здійснилося фактичне відчуження мільйонів жителів, цілих суспільних верств від надбань світової і вітчизняної культури.

Соціологічні дослідження свідчать про те, що на сьогоднішній день значна кількість жителів України не відвідують театрів, бібліотек, концертів, практично не вивчають художньої літератури, тому єдиним постійним каналом культурної комунікації для них є телебачення, а для молоді – Інтернет. Проте комерціалізація радіо і телебачення призвели до багаторазового зменшення обсягів радіо- і телепередач, які присвячені високому мистецтву та культурі, від народного до академічного.

Вищезазначене варто віднести до істотної проблеми розвитку сучасної культури, оскільки відсутність інтересу громадян до закладів культури є першим свідченням про те, що культурний розвиток населення починає деградувати, бо якщо не відбувається розвитку, тоді відбувається зворотній процес – деградація, тобто занепад.

Попри постійне збільшення бюджетного фінансування культури, його обсяги залишаються недостатніми, особливо в частці видатків розвитку, провокуючи відплив професійних кадрів, відсталість матеріально-технічної бази закладів культури. У висновку безліч закладів культури, особливо в маленьких селах і містах, не можуть забезпечувати потрібні обсяги та якість своїх послуг, а отже – не можуть повністю задовольняти культурні потреби людей [42].

За показниками таблиці 2.1, які взяті з результатів дослідження державної служби статистики України [5], можемо побачити кількість закладів культури (театрів, музеїв та концертних організацій) за останні 5 років та кількість відвідування цих закладів громадянами.

З метою спрощення наочного сприйняття результатів наукового дослідження динаміка окремих показників сучасного стану культури в Україні було досліджено шляхом табличного моделювання статистичних показників у таблиці 2.1. Графічне зображення даних наведене у додатках А, Б, В.

Таблиця 2. 1

Аналіз культурного розвитку в Україні (2013 – 2017 рр.) [5]

Рік	Кількість театрів, од.	Кількість відвідувань театрів за рік, млн. осіб	Кількість концертних організацій, професійних творчих колективів, од.	Кількість слухачів на концертах, млн. осіб	Кількість музеїв, од.	Кількість відвідувачів музеїв, млн. осіб
2013	133	6,9	85	4,6	608	22,3
2014	113	5,4	73	2,4	543	14,2
2015	113	5,6	73	2,5	564	15,1
2016	112	5,8	76	2,6	576	15,8
2017	113	6,2	76	2,8	574	16,4

Отже, з показників таблиці 2.1 бачимо, що кількість закладів незначно, але зменшувалася, це говорить про їх нерентабельність і погану відвідуваність. В результаті чого, вони закриваються.

Так, наприклад, у 2017 році кількість музеїв становила 574 одиниці, хоча у 2016 році їх кількість була 576. Щодо відвідування, то театри відвідали у 2017 році 6,2 млн. осіб, що на 0,4 млн. осіб більше, ніж у 2016 році. У 2014 році рівень відвідувань значно впав у порівнянні з 2013 роком (на 1,5 млн). Проте у наступні роки динаміка була позитивною, хоча у 2017 році показник відвідувань так і не досяг рівня 2013 року (частково через втрату територій та населення).

Не дивлячись на зменшення кількості музеїв у 2017 році кількість їх відвідувачів зросла на 0,6 млн. осіб. Останні роки музеї або повністю закриваються або об'єднуються з іншими музеями.

У всіх показниках спостерігається різкий спад в 2014 році у порівнянні з 2013 роком. Частково це можна віднести до проблеми зрушення цінностей населення з духовних до більш матеріальних, зміщення пріоритетів у бік виживання, а не соціокультурного розвитку.

Спаду зазнає і бібліотечна та клубна діяльність в Україні, детальніше в табл. 2.2. за результатами дослідження Державної служби статистики України [5]. Графічне зображення даних наведено у додатках Г, Д.

Таблиця 2.2

Аналіз стану бібліотечної справи та клубної діяльності в Україні (2013 – 2017 рр.) [5]

Рік	Кількість бібліотек, тис. од.	Бібліотечний фонд, млн. прим.	Кількість клубних закладів, тис. од.	У них місць, тис. од.
2013	19,1	311	18,5	4,7
2014	16,9	258	16,8	4,2
2015	17,3	266	17,2	4,3
2016	17,0	255	17,1	4,2
2017	16,8	236	17,1	4,2

Отже, з показників табл. 2.2 бачимо, що кількість бібліотек зменшується з кожним роком, і їхня чисельність вимірюється не в десятках, а тисячах, що говорить про масовість. Люди дуже цінують свій час, тому більшість читає та знаходить інформацію в Інтернеті.

Це є свідченням підвищення ролі інформатизації суспільства, а також поширенням продуктів кінематографії та літературного мистецтва у вільному доступі у мережі Інтернет, що нівелює наразі роль бібліотек. Значні проблеми наявні з поповненням та збереженням бібліотечних та музейних фондів.

Щодо культурного фонду України, то за даними Державної служби статистики за станом на кінець 2017 року на державному обліку перебувало 120 тис. нерухомих пам'яток історії та культури, із них 64,5 тис. – археології, 44,2 тис. – історії, 2,2 тис. – монументального мистецтва, 14,6 тис. – архітектури та містобудування, 305 одиниць – садово-паркового мистецтва, 7 одиниць – ландшафтні, 85 одиниць – науки і техніки [5].

За результатами опитування, проведеного німецьким культурним центром «Гете-Інститут» в Україні, метою якого було виявлення диференціації задоволення потреб у послугах галузі культури у великих і малих містах, головними причинами, з яких мешканці маленьких міст не відвідують культурні заходи, є брак цікавих подій (36%), коштів (27%) та часу (24%).

Водночас, більшість респондентів у великих містах (53%) посиляються насамперед на брак часу і лише 15% - на відсутність цікавих заходів. Це підкреслює більшу концентрацію та різноманіття заходів і подій у великих населених пунктах порівняно з малими. За своїм характером найбільш поширеними культурно-мистецькими заходами у великих містах є концерти, у маленьких – вистави [50].

За таких умов державна політика у галузі культури багато в чому полишається інерційною, а бюджетна підтримка культури – нечіткою за пріоритетами, недостатньою за обсягами та недосконалою за механізмами. В бюджетних видатках на культуру занадто низькою є частина видатків розвитку.

Недостатньо використовують такі ефективні сучасні методи підтримки культури, як конкурсні гранти. Погано стимулюється робота інвесторів та меценатів у галузі культури. Не набули досконалого розвитку інструменти державно-приватного партнерства у підтримці культурних ініціатив.

Таким чином, проблеми, що сформувалися у галузі культури, охоплюють соціальні, економічні, матеріально-технічні аспекти її функціонування, а також пріоритетні елементи державної культурної політики – фінансові, законодавчі, інституційні, адміністративні.

Система управління культурою в державі може бути розглянута у статичі, проте важливо бачити й динаміку її функціонування як безперервний та повсякденний політичний процес. Для цього логічно використовувати категорії й терміни концепції політичного процесу, яка характерна для так званих «американської» та «британської» моделей культурної політики, які також називають «ринковими» [25]. Вони отримали поширення у багатьох країнах світу, де у практиці діяльності державних і суспільних структур з формування та реалізації політики найбільш використовуваним і популярним підходом є акцентування цілей, змісту, характеристик і результатів державної політики у галузі культури. Це дозволяє підкреслити не лише структурно-управлінські чи правові аспекти, а й моральні сторони останньої, що набувають особливого значення в умовах побудови правової держави та консолідації громадянського суспільства.

З одного боку, подібний підхід дозволяє забезпечити більшу відповідність державної допомоги, що надається безпосереднім потребам, оскільки це сприяє розвитку культурного різноманіття й культурної діяльності на місцях. З іншого – серед серйозних недоліків подібної моделі є виведення моменту реального прийняття рішення з поля зору зовнішніх організацій і зниження можливостей державного й суспільного контролю витрат коштів [25].

З іншої сторони, такі цінності відповідають європейським стандартам та принципам належного урядування, які сформовані за визнаної участі ЄС і РЄ, концепція якого передбачає вісім головних характеристик першого, а саме:

відповідальність (підзвітність), участь, орієнтація на консенсус, прозорість, ефективність та результативність, належне реагування, відповідність принципу верховенства права і рівність та врахування інтересів. Вона потребує належного додержання адміністрацією прав особистостей, а також зобов'язує здійснювати у такий спосіб, що відповідає розумним і законним очікуванням суб'єктів відповідних правовідносин [1, с. 113].

2.2. Оцінка ефективності державного управління в галузі культури

У сучасних умовах державне регулювання у галузі культури в Україні має виходити на якісно новий рівень та брати до уваги європейський досвід. Саме в європейській практиці культура є не лише об'єктом державного управління, а вивчається також як підґрунтя для подальшого соціально-економічного росту держави, оскільки грає важливу роль у багатьох аспектах розвитку держави, які було визначено шляхом графічного моделювання на рисунку 2.5.

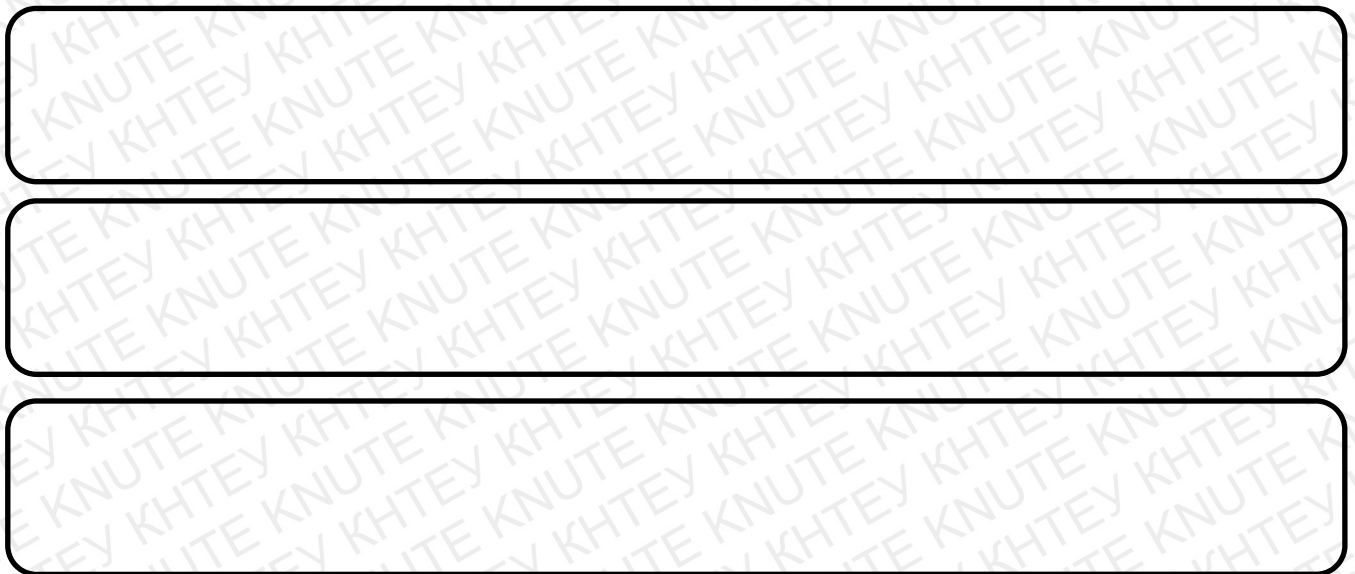

Рис. 2.5 Пріоритети розвитку України у галузі культури [33]

Отже, наразі виокремлюється низка пріоритетів розвитку культурної політики України, які становлять стратегічні орієнтири не лише культурного, але також й інших сфер суспільного життя.

Співставлення наведеної системи (Додаток Е) з існуючими зарубіжними моделями державного управління галуззю культури дає спроможність зазначити більш вузький спектр використання інструментів державного регулювання галузі культури в Україні та незначний рівень їх реалізації на практиці.

На противагу вищезазначеному, наприклад, в європейських державах функціонує розвинений механізм державного фінансування галузі культури шляхом запровадження специфічних податків (зокрема, податок на прибуток нових телеканалів – на виробництво аудіо- та відеопродукції тощо) [7, с. 65].

Також варто додати, що у деяких країнах, таких як Італія, Франція, Великобританія, Німеччина поширений механізм надання гарантій по кредитах різним суб'єктам галузі культури [31, с. 43-44].

В західних реаліях поширюється принцип децентралізації, а також використовується досвід управління на основі консультативно-дорадчого підходу, коли рішення приймаються спеціальними радами, фондами тощо, а держава здійснює тільки координаційну роль.

В загальному галузь культури в Україні знаходиться на стадії оновлення і модернізації згідно європейських цінностей та намагань відносно інтеграції у світову спільноту, а також потребує конкретних зрушень у напрямку реформування. У цьому контексті в останні роки було реалізовано головні напрямки реформи у галузі культури, визначені шляхом графічного аналізу.

Рис. 2.6. Головні напрями реформи в галузі культури в Україні

[складено автором]

З урахуванням цих пріоритетних напрямів розвитку галузі культури була ухвалена «Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ», що сприятиме модернізації системи фінансування та економічної підтримки галузі культури [43].

При вивченні впливу державного управління на галузь культури середовища непрямого впливу потрібно виокремити такі елементи, як політичне, економічне, соціально-культурне і технологічне оточення, кожен з яких по-своєму окреслює перспективний і поточний стан, і, відповідно, соціальні та економічні результати галузі культури.

Потрібно відзначити наступні положення, розгляд яких при обмірковуванні рішень з формування механізмів державного управління галуззю культури в Україні забезпечить досягнення нею високих економічних і соціальних перспективних результатів, які у рамках наукового дослідження було подано шляхом графічного моделювання (Додаток Ж).

Отже, вплив державних органів на об'єкт управління, відбувається з допомогою нормотворчої та законодавчої діяльності, в процесі якої знаходить своє практичне відображення політика держави і, таким чином, створюється тісний зв'язок між політичним оточенням, як складового середовища непрямого впливу і цим елементом середовища прямого впливу.

Беручи до уваги об'єктивні характеристики завдань галузі культури і специфіку роботи установ даної галузі, як просвітницьких підприємств і суб'єктів господарювання здебільшого некомерційного характеру, потрібно сказати, що робота державних органів несе у великій кількості ситуацій визначальний вплив на результати їх поточної роботи і, що принципово, важливе з точки зору цілей справжньої діяльності, в довгостроковому періоді часу.

Це положення підтверджується, передусім, тим, що домінуючою формою власності у переважній кількості сфер галузі культури є державна, а головною правовою формою організацій – унітарна організація [29, с. 251].

Українській галузі культури на даний час потрібно не стільки збільшення об'ємів бюджетних коштів, скільки значного покращення ефективності процесів

управління соціальними та економічними процесами, значні трансформації в організації функціонування господарюючих суб'єктів, галузі в загальному.

Створюючи механізми державного управління галуззю культури в Україні, потрібно орієнтуватися на розуміння цільового направлення управління – забезпечення в довгостроковому періоді високої конкурентоспроможності та стійкості розвитку тяжких соціально-економічних систем на основі мотивації працівників, інновацій та ефективного використання людського та економічного потенціалів, досягнення стійкої конкурентної переваги, протистояння зовнішнім загрозам.

Система управління галуззю культури з позиції системного підходу може бути представлена як поєднання двох підсистем – суб'єкта та об'єкту управління, а також зворотних та прямих зв'язків між ними. Таким чином, вона містить такі складові як регіональні, державні, місцеві органи державної влади, окремі підприємства, міністерства і організації різноманітних форм власності, громадські об'єднання і організації, громадян, а також комунікації, що виникають між ними.

Окремий напрямок створення управління галуззю культури пов'язаний із функціями з підтримки культури суб'єктами комерційного, державного та некомерційного секторів. У промислово розвинених зарубіжних державах широко використовують практику спільного фінансування об'єктів та установ культури, а також некомерційних гуманітарних проектів комерційними організаціями та органами державної влади.

Цілі сучасної державної політики потребують значної трансформації інфраструктури галузі культури, формування умов для активної взаємодії між комерційним, державним і некомерційним секторами інтересів розвитку культури, наділу більшою самостійністю державних установ [37, с. 5].

Сучасний стан державного управління у галузі культури в Україні характеризується трансформаційними процесами. Найбільш ефективними у зарубіжних державах наразі зарекомендували себе такі підходи, які втілюють в собі принципи політичного невтручання у прийняття рішень та розподіл коштів у межах галузі, просувається принцип децентралізації, застосовується досвід

управління на основі консультаційно-дорадчого підходу.

В Україні ж, навпаки, рішення у галузі культури приймають, переважно, централізовано відповідні державні структури. Також вимагає диверсифікації механізм фінансування галузі культури в Україні, який реалізується в основному лише через бюджети різних рівнів, що є недостатнім. Для порівняння, у зарубіжних країнах практикується фінансування галузі культури шляхом впровадження специфічних податків, надання гарантій по кредитах суб'єктам галузі культури, пошук додаткових джерел фінансування.

Отже, загалом наразі питання ефективності державної влади в галузі культури є достатньо суперечливим, оскільки з однієї сторони – проводяться певні зміни, проте з іншої сторони – такі зміни не відповідають темпам розвитку відповідних галузей європейських країн.

Саме тому питання розвитку культури в Україні має виступати одним з основних, проте, на жаль, у контексті соціально-економічних труднощів країни органи державної влади надають перевагу провадженню більш формалізованих змін, тоді як реальних реформ у галузі культури не провадиться.

На нашу думку, культуру варто віднести до галузей, у яких наша країна має суттєвий потенціал, проте, на жаль, він наразі не використовується у достатній мірі.

Дуже важливо, аби усі стратегічні цілі та пріоритети розвитку в галузі культури не лише визначалися на папері, проте і мали достатню фінансову забезпеченість, а також цільове використання таких фінансових ресурсів.

На жаль, у контексті макроекономічної нестабільності та кризи провідних сфер суспільного життя в Україні галузь культури фактично відходить на другий план, але така ситуація не може і не повинна бути характерною для України з урахуванням часового критерію, що означає, що як тільки наша країна стабілізує свої показники соціально-економічного розвитку, реформи в галузі культури мають стати пріоритетами розвитку суспільного життя в Україні.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ

На сьогоднішній день перед державним управлінням у галузі культури постали нові завдання, що стосуються питання розробки та реалізації сучасних механізмів управління у контексті налагодження багатосторонніх зв'язків та каналів комунікації між органами державної влади, закладами культури та творчими об'єднаннями. Провідною задачею державного управління в галузі культури варто вважати сприяння оновленню державного управління у галузі культури відповідно до особливостей розвитку та змін у суспільному житті.

Загалом культурна політика в сучасній Україні може бути охарактеризована як політика перехідного типу. Як результат усвідомлення необхідності проведення реформ державного управління у галузі культури в Україні було прийнято Розпорядження КМУ «Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ» від 01.02.2016 р. № 119-р.

В основу Стратегії покладено результати досліджень державних та недержавних інституцій, міжнародних організацій та незалежних експертів стосовно стану розвитку української культури. Стратегія є узагальненим результатом численних обговорень у професійних та громадських колах на регіональному і місцевому рівні, врахування аналітичних оцінок і рекомендацій експертів, менеджерів культури та представників державних закладів культури і недержавних організацій культури.

На нашу думку Стратегія носить досить узагальнений характер, тому ми пропонуємо доповнити її переліком відповідних виконавців, що нести будуть відповідальність за реалізацію стратегій у галузі культури.

На сьогоднішній день ми вже маємо деякі результати реалізації даної Стратегії, проте не всі вони мають позитивний характер. Одними з реалізованих стратегічних цілей є децентралізація, демократизація, реструктуризація, що передбачає реформування системи управління культурою, зокрема передача

повноважень та ресурсів разом із відповідальністю на місцеві органи влади. На місцевому рівні управління соціально-культурною сферою є важливим завданням органів місцевого самоврядування.

Впровадження даної реформи призвело до підвищення навантаження на місцеві бюджети невеликих міст та сіл, що, у свою чергу, призвело до виникнення труднощів фінансування мистецьких шкіл та закладів культури. Перед місцевими радами постало питання про пріоритетність у розподілі бюджетних коштів та необхідність наявності, зокрема мистецьких шкіл як таких. У зв'язку з цим виникало питання про закриття освітніх закладів або переведення їх на самоокупність, що, призводило до закриття через підвищення вартості освітніх послуг.

На нашу думку, у невеликих містах та селах з метою зменшення навантаження на місцеві бюджети є доцільним об'єднання будинку культури (у разі відсутності – місцевого клубу) з мистецькими школами. Новостворені установи пропонуємо назвати «Культурно-мистецький центр» з додаванням назви місцевої територіальної громади.

Також у статті 17 Закону України «Про культуру» доповнити перелік об'єктів культурного призначення поняттям «культурно-мистецькі центри місцевого значення», доповнити перелік закладів позашкільної освіти поняттям «культурно-мистецький центр» у пункті 3 статті 12 Закону України «Про позашкільну освіту», а також внести доповнення до статті 2 другого розділу Положення «Про мистецьку школу», затвердженого Наказом Міністерства культури України від 09.08.2018 № 686 про те, що мистецькі школи можуть діяти у формі культурно-мистецького центру, як об'єднання мистецьких шкіл різного спрямування та місцевого клубного закладу.

Діючий базовий Закон України «Про культуру» не надає визначення політики держави у галузі культурного розвитку, хоча в попередніх проектах цього акту спочатку передбачалося його закріплення як сукупності принципів і норм, якими керується держава у своїй діяльності зі збереження, розвитку і розповсюдження культури, а також комплексу дій, спрямованих на досягнення

певних культурних цілей. Звичайно, подібне «державо-центристське» статичне визначення не задовольняло потреби сучасного регулювання галуззю культури, але й абсолютна відсутність останнього навряд чи є позитивною його рисою, водночас будучи свідченням «офіційної» остаточної невизначеності з цим питанням.

Позитивним досвідом у цьому плані вбачаються пропозиції авторів «Вказівки щодо зміни в литовській культурологічній політиці» від 30.06.2010 р. № XI-977, у якому першим пунктом зазначається «Закріпити культуру як стратегічний напрям розвитку держави, надаючи пріоритет культурній політиці» а також, що культура та творчість є необхідними умовами демократії та вільного самовираження.

Такий підхід є співзвучним висновкам українських дослідників, які стверджують, що головна мета культурної політики незалежної Української держави полягає в тому, щоб сприяти розвитку й самореалізації особистості, гуманізації суспільства, утвердженню й розвитку демократичної Української держави через відродження, створення цілісної національної культури, яка б активно виходила на світовий культурний простір.

Виходячи з вище сказаного, ми пропонуємо доповнити статтю 4 Закону України «Про культуру» твердженням, що державна політика в галузі культури є важливим стратегічним ресурсом соціально-культурного розвитку України, побудови сучасної демократичної держави на засадах загальнолюдських цінностей із збереженням самобутніх традицій та культурно-історичних цінностей.

Іншим важливим аспектом варто вважати ефективність та координацію діяльності соціальних інститутів усіх рівнів. У такому контексті державне управління в галузі культури має стати не просто керівництвом відповідними інституціями галузі культури, а управлінням, що інтегрується з іншими галузями суспільного життя, зокрема політикою та економікою.

Державне управління регулює культурні процеси за допомогою відповідного законодавства і з використанням фінансових, економічних,

адміністративних і політичних механізмів впливу. Наприклад, Міністерством культури Франції засновано спеціальний орган для оцінки культурної політики і моніторингу ситуації в культурному житті країни.

В Україні питання моніторингу покладене на Державну службу статистики України. Проте, через велику завантаженість, звіти Укрстату про стан культури в країні є не своєчасними. Наприклад, на момент проведення дослідження (2019 рік) на сайті Державної служби статистики досі відсутня інформація про стан культури в Україні за результатами 2018 року. Тому, на нашу думку, існує об'єктивна необхідність створити аналогічний французькому спеціальний структурний підрозділ Міністерства культури, молоді та спорту, обов'язками якого будуть моніторинг та оцінка культурної ситуації в країні для виявлення недоліків, слабких місць у галузі культури та своєчасного реагування.

Щодо державного управління у галузі культури, переходячи до аналізу специфіки способів та методів такого державного управління, перш за все, відзначимо, що виділяються методи трьох основних груп: нормативно-правові, адміністративні та економічні.

Стосовно використання нормативно-правових методів потрібно відзначити, що за їх допомогою держава формує правове поле, що дає змогу діяти як закладам соціально-культурної сфери, так і органам державної влади та місцевого самоврядування, що впливають на їх роботу.

Адміністративні методи виражаються у здійсненні уповноваженим органом (суб'єктом) управління владних розпоряджень та організації поведінки об'єкта, тобто суб'єкт управління приймає управлінське рішення обов'язкове для адресата управління.

Економічні методи варто визначити як способи економічного, непрямого впливу з боку суб'єктів управління на відповідні об'єкти управління. Головне полягає в тому, що з їх допомогою суб'єкт досягає належної поведінки об'єкту шляхом впливу на його матеріальні інтереси, тобто опосередковано (на відміну від способів прямого владного впливу). Найчастіше стимулюючі засоби зводяться до економічних (наприклад, матеріальне заохочення, надання пільг тощо).

Специфіка методів управління в соціально-культурній галузі полягає в тому, що в їх числі слід розглядати не тільки адміністративні та економічні підходи, але також і соціально-психологічні методи (зокрема, методи переконання), оскільки до складу об'єкта управління органічною складовою частиною входять певні контингенти населення.

За допомогою засобів переконання, перш за все, стимулюється належна поведінка учасників управлінських відносин шляхом проведення виховних, роз'яснювальних, рекомендаційних, заохочувальних заходів. На нашу думку, системною помилкою в технології управління соціально-культурною галуззю України є той факт, що органи управління постійно ігнорують методи переконання при впровадженні тих чи інших інновацій, що нерідко призводить до важких негативних наслідків, головний з яких – нагнітання непотрібної соціальної напруженості в суспільстві.

Таким чином, однією з відмінних рис управління в соціально-культурній сфері є необхідність виділення не трьох, а чотирьох основних типів методів управління. Ми вважаємо, що слід висунути пропозицію про розробку і прийняття спеціального закону про порядок впровадження нововведень в соціально-культурній сфері, найважливішою частиною якого необхідно вважати регламентацію пропагандистської та роз'яснювальної роботи з населенням про ті чи інші соціальні новації.

В якості попереднього заходу ми пропонуємо ввести в ст. 4 Закону України від 23.03.2000 р. № 1602 «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» доповнення, згідно з якими в структурі програм соціально економічного розвитку, що стосуються соціально-культурної сфери, повинен бути присутнім блок заходів по роботі з населенням по роз'ясненню змісту і переваг управлінських інновацій.

Ще одним важливим питанням розвитку культури є питання бібліотечної справи. Як зазначалось у другому розділі, відвідуваність бібліотек з кожним роком зменшується, що свідчить про підвищення ролі інформатизації суспільства, а також поширенням продуктів кінематографії та літературного мистецтва у

вільному доступі у мережі Інтернет, що нівелює наразі роль бібліотек. Люди дуже цінують свій час, тому більшість читає та знаходить інформацію в Інтернеті. Також існують проблеми зі збереження та поповнення музейних та бібліотечних фондів.

Виходячи з вищезазначеного, ми пропонуємо Міністерству культури, молоді та спорту за підтримки Української бібліотечної асоціації створити «Єдиний електронний бібліотечний фонд України», до якого входитимуть відцифровані за допомогою книжкових сканерів бібліотечні фонди найбільших бібліотек України. Як наслідок, пропонуємо доповнити статтю 16 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» поняттям «електронний бібліотечний фонд», що розуміється як впорядковане зібрання електронних документів, забезпечених засобами навігації та пошуку, що дозволяє їх використання завдяки глобальним мережам передачі даних.

Інтеграція української культури до європейського та світового культурного простору є складовою процесу національного культурного відродження та стратегічним курсом державної культурної політики України.

Євроінтеграційні прагнення України потребують державної підтримки на рівні політичних рішень, ефективного міжкультурного діалогу, законодавчого забезпечення.

З метою інтеграції України у світову культуру ми пропонуємо нашій країні приєднатися до проекту Google Arts & Culture.

Google Arts & Culture – це онлайн-платформа, використовуючи яку громадськість може отримати доступ до зображень високої чіткості художніх робіт, які зберігаються у музеях – партнерах ініціативи. Окрім цього, платформа дозволяє користувачам здійснювати віртуальні тури галереями музеїв, знайомитись з фізичною та контекстуальною інформацією про художні роботи та створювати свої власні віртуальні колекції. Функція «walk-through» проекту використовує технологію Google Street View.

На нашу думку, дана ініціатива допоможе світовій спільноті познайомитись з українською культурою та сприятиме підвищенню зацікавленості до відвідування

нашої країни іноземних туристів. У якості першого кроку пропонуємо додати до Google Arts & Culture віртуальні тури по п'яти музеям України (відбір музеїв доручити Музейній раді при Міністерстві культури, молоді та спорту), а також пам'яткам, що стали номінантами проектів «7 чудес України» та «7 природних чудес України».

Отже, у ході наукового дослідження було ідентифіковано низку проблем державного розвитку в галузі культури та запропоновані певні, конкретні рекомендації щодо вдосконалення механізму державного управління в галузі культури. Здобутком наукового дослідження також варто вважати посилення на позитивний міжнародний досвід, зокрема, таких країн, як Литва, Франція, і подібність тих чи інших аспектів суспільного та організаційно-управлінського життя дає змогу впроваджувати такий зарубіжний позитивний досвід в українських реаліях.

ВИСНОВКИ

У даній роботі було розкрито поняття галузі культури та її особливості. Згідно із Законом України «Про культуру» культура – це поєднання духовного та матеріального здобутку конкретної людської спільноти (нації або етносу), що закріплене, нагромаджене та збагачене протягом тривалого періоду часу, передається від покоління до покоління, містить в собі всі різновиди мистецтва, освіти, культурні цінності, науку, культурну спадщину та розкриває рівень розвитку цієї спільноти.

Культура, як результат суспільної діяльності, створює активний вплив на особистостей, на їхнє життя. Особи не лише формують культуру в процесі духовної і матеріальної діяльності, але й засвоюють здобуті знання, тобто зайняті оволодінням культури. Будь яка діяльність – духовна або матеріальна, теоретична або практична, разом із творчим аспектом, включає також аспект функціонування, тобто оволодіння культурою.

У вітчизняній і зарубіжній спеціальній літературі часто висловлюється теза, що культура менше за інші галузі громадського життя підлягає інституціональному впорядкуванню і державному управлінню. Найчастіше таку думку висловлюють самі діячі культури, аргументуючи це тим, що через особливу роль творчого начала в соціокультурних процесах культура, передусім, пов'язана з індивідуальною діяльністю художників і мислителів, письменників і артистів, яка не вкладається в спроби її регламентації.

Дослідження правової основи організації галузі культури в Україні показало, що ключовим для всієї системи законодавства є Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 р., що замінив «Основи законодавства України про культуру», прийняті ще у 1992 р., та став новим законодавчим актом, що відкрив перспективи вдосконалення всієї правової бази культурної галузі.

Розгляд законодавства у галузі культури надає спроможність поділити його на 3 умовні групи, що координують суспільні відносини у галузі культури.

До першої групи відносяться Закони України. Насамперед, це Закон України «Про культуру», який окреслює соціальні, економічні та правові напрями розвитку культури в Україні.

Також до першої групи можна віднести Закони України від 27 січня 1995 р. «Про бібліотеки і бібліотечну справу», від 31 травня 2005 р. «Про театри і театральну справу», від 24 грудня 1993 р. «Про Національний архівний фонд та архівні установи», від 8 червня 2000 р. «Про охорону культурної спадщини», від 23 вересня 1997 р. «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення», від 29 червня 1995 р. «Про музеї та музейну справу», від 7 жовтня 1997 р. «Про професійних творчих працівників та творчі спілки»; від 13 січня 1998 р. «Про кінематографію», від 18 березня 2004 р. «Про охорону археологічної спадщини», від 22 червня 2000 р. «Про позашкільну освіту».

До другої групи можна виділити рішення уряду, такі як Постанова КМУ «Деякі питання діяльності Міністерства культури, молоді та спорту» від 16.11.2019 р., № 885, Постанова КМУ «Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 02.09.2019 р., № 829, Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Міністерство культури України» від 03.09.2014 р., № 495, Розпорядження КМУ «Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ» від 01.02.2016 р. №119-р., Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Положення про мистецьку школу» від 09.08.2018 № 686, Наказ Міністерства культури України «Про присвоєння унікальних п'ятизначних кодів музеїв»: від 28.08.2019 № 685.

До третьої групи відносяться рішення місцевих органів влади у галузі культури. Наприклад, Наказ Департаменту культури КМДА «Про проведення атестації в навчальних закладах мистецької освіти та навчально-методичних установах у 2019-2020 навчальному році» від 09.09.2019 № 408-к.

До окремої групи можна віднести законодавство, що опосередковано регулює галузь культури: кодекси України, такі як Земельний, Господарський, Про адміністративні правопорушення, Закони України «Про державну

таємницю», «Про рекламу», Закон України від 23 грудня 1993 р. «Про авторське право і суміжні права», від 23.03.2000 р. «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» тощо.

Аналіз організації роботи органів державної влади у галузі культури в Україні виявив, що центральним органом виконавчого управління у галузі культури є Міністерство культури України (Мінкультури), справи якого направляються і координуються Кабінетом Міністрів України.

Мінкультури є основним органом у системі центральних органів виконавчого управління, забезпечує формування та реалізацію політики держави у галузях культури та мистецтв, музейної діяльності, охорони культурної спадщини, державної мовної політики, ввезення, вивезення і повернення культурних цінностей, а також забезпечує формування і реалізацію політики держави у галузі кінематографії, збереження і відновлення національної пам'яті.

Структура апарату Мінкультури України та положення про його структурні підрозділи затверджуються Міністром культури України.

Рішення Мінкультури, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими для впровадження місцевими і центральними органами виконавчого управління, закладами культури, органами місцевого самоврядування, установами, підприємствами та організаціями незалежно від форм власності і громадянами.

Згідно з Постановою КМУ від 02.09.2019 р. № 829 Міністерство інформаційної політики реорганізується та утворює новий центральний орган виконавчої влади – Міністерство культури, молоді та спорту України. На останнє, в свою чергу, покладаються завдання та функції Міністерства культури та Міністерства молоді та спорту, які, в свою чергу, ліквідуються.

Верховна Рада України окреслює важливі напрямки та установлює економічні, правові та соціальні гарантії реалізації політики держави у галузі культури.

Щодо повноважень Кабміну України у галузі культури з урахуванням норм чинного законодавства «Закон України про культуру» (ст. 22) координує роботу

всієї системи органів державної влади у розв'язанні проблем не лише культурного, але також і соціального та економічного розвитку суспільства.

У ході оцінки ефективності державного управління в галузі культури в Україні ми виявили, що кількість закладів культури (театрів, музеїв та концертних організацій) за останні 5 років та кількість відвідування цих закладів громадянами незначно, але зменшувалася, це говорить про їх нерентабельність і погану відвідуваність.

Так, наприклад, у 2017 році кількість музеїв становила 574 одиниці, хоча у 2016 році їх кількість була 576. Щодо відвідування, то театри відвідали у 2017 році 6,2 млн. осіб, що на 0,4 млн. осіб більше, ніж у 2016 році. У 2014 році рівень відвідувань значно впав у порівнянні з 2013 роком (на 1,5 млн). Проте у наступні роки динаміка була позитивною, хоча у 2017 році показник відвідувань так і не досяг рівня 2013 року (частково через втрату територій та населення).

Не дивлячись на зменшення кількості музеїв у 2017 році кількість їх відвідувачів зросла на 0,6 млн. осіб. Останні роки музеї або повністю закриваються або об'єднуються з іншими музеями.

У всіх показниках спостерігається різкий спад в 2014 році у порівнянні з 2013 роком. Частково це можна віднести до проблеми зрушення цінностей населення з духовних до більш матеріальних, зміщення пріоритетів у бік виживання, а не соціокультурного розвитку.

Спаду зазнають також бібліотечна та клубна діяльність в Україні. Кількість бібліотек зменшується щороку. Люди дуже цінують свій час, тому більшість читає та знаходить інформацію в Інтернеті, до бібліотек нині звертаються школярі, студенти та працівники освіти. Це є свідченням підвищення ролі інформатизації суспільства.

За результатами опитування, проведеного німецьким культурним центром «Гете-Інститут» в Україні, метою якого було виявлення диференціації задоволення потреб у послугах сфери культури у великих і малих містах, головними причинами, з яких мешканці маленьких міст не відвідують культурні заходи, є брак цікавих подій (36%), коштів (27%) та часу (24%).

Проаналізувавши перспективи розвитку державного управління в галузі культури ми пропонуємо:

–Доповнити Довгострокову стратегію розвитку української культури переліком відповідних виконавців, що нести відповідальність за реалізацію стратегій у галузі культури;

–Об'єднати будинки культури (у разі відсутності – місцеві клуби) з мистецькими школами. Новостворені установи пропонуємо назвати «Культурно-мистецький центр» з додаванням назви місцевої територіальної громади. Також у статті 17 Закону України «Про культуру» доповнити перелік об'єктів культурного призначення поняттям «культурно-мистецькі центри місцевого значення», доповнити перелік закладів позашкільної освіти поняттям «культурно-мистецький центр» у пункті 3 статті 12 Закону України «Про позашкільну освіту», а також внести доповнення до статті 2 другого розділу Положення «Про мистецьку школу», затвердженого Наказом Міністерства культури України від 09.08.2018 № 686 про те, що мистецькі школи можуть діяти у формі культурно-мистецького центру, як об'єднання мистецьких шкіл різного спрямування та місцевого клубного закладу;

–Доповнити статтю 4 Закону України «Про культуру» твердженням, що державна політика в галузі культури є важливим стратегічним ресурсом соціально-культурного розвитку України, побудови сучасної демократичної держави на засадах загальнолюдських цінностей із збереженням самобутніх традицій та культурно-історичних цінностей;

–Створити спеціальний структурний підрозділ Міністерства культури, молоді та спорту, обов'язками якого будуть моніторинг та оцінка культурної ситуації в країні для виявлення недоліків, слабких місць у галузі культури та своєчасного реагування;

–Внести в ст. 4 Закону України від 23.03.2000 р. № 1602 «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» доповнення, згідно з якими в структурі програм соціально економічного розвитку, що стосуються соціально-культурної сфери, повинен бути присутнім

блок заходів по роботі з населенням по роз'ясненню змісту і переваг управлінських інновацій;

–Міністерству культури, молоді та спорту за підтримки Української бібліотечної асоціації створити «Єдиний електронний бібліотечний фонд України», до якого входитимуть відцифровані за допомогою книжкових сканерів бібліотечні фонди найбільших бібліотек України. Як наслідок, пропонуємо доповнити статтю 16 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» поняттям «електронний бібліотечний фонд», що розуміється як впорядковане зібрання електронних документів, забезпечених засобами навігації та пошуку, що дозволяє їх використання завдяки глобальним мережам передачі даних;

–Додати до Google Arts & Culture віртуальні тури по п'яти музеям України (відбір музеїв доручити Музейній раді при Міністерстві культури, молоді та спорту), а також пам'яткам, що стали номінантами проектів «7 чудес України» та «7 природних чудес України».

В умовах сучасної соціально-економічної ситуації в Україні як ніколи актуальними стають слова одного з прем'єр-міністрів Великої Британії Вінстона Черчилля: «Якщо немає культури, так навіщо ми тоді воюємо?»

В цілому в Україні система державного управління у галузі культури перебуває на стадії трансформації та реформації. Наразі, маючи деякі результати проведених реформ, слід звернути увагу на виявлені недоліки, помилки та проаналізувати їх, з метою вдосконалення культурної політики держави та розкриття в повній мірі наявного потенціалу галузі культури в Україні.

—

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В.Б. Удосконалення організації та діяльності системи органів виконавчої влади з урахуванням європейських принципів і стандартів / В.Б. Авер'янов, А.А. Пухтецька // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2010. – № 4. – С. 110–117.
2. Батіщева О.С. Національні держави в умовах культурної глобалізації: проблеми і завдання вищої освіти // Актуальні проблеми реформування державного управління в Україні: Матеріали наук.-практ. конф. / За ред. Я.Й. Малика. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2016. – Ч. 2. – С. 8–10.
3. Борисенко Д. В. Державна політика у сфері культури: її сутність та особливості реалізації / Д. В. Борисенко // Теорія та практика державного управління. 2017. № 4(59). – С. 1-8.
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. ВВР, № 18, № 19-20, № 21-22, 2003, ст. 144 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
5. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Дорош Т. Л. Основні принципи державного управління сферою культури / Т. Л. Дорош // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 2 (40). – С. 1-8.
7. Дубок І.П. Джерела фінансування сфери культури в Україні та напрямки їх розширення / І.П. Дубок // Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – 2015. – № 2. – С. 64-71.
8. Зайцева А. В. Правове регулювання культурної політики в Україні / А. В. Зайцева // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2014. – № 5т. 1. – С. 30-36.
9. Закон України «Про авторське право і суміжні права»: від 23.12.1993р., № 3792-XII // ВВР України. - № 13. - 1994. - Ст. 64. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

10. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»: від 27.01.1995 р., № 32/95-ВР // ВВР України. - № 7. - 1995. - Ст. 45. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>.

11. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»: від 23.03.2000 р. № 1602-ІІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1602-14>.

12. Закон України «Про державну таємницю»: від 21.01.1994р., № 3855-ІІІ // ВВР України. - № 16. - 1994. - Ст. 93. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.

13. Закон України «Про кінематографію»: від 13.01.1998р., № 9/98-ВР // ВВР України. - № 22. - 1998. - Ст. 114. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-%D0%B2%D1%80>.

14. Закон України «Про культуру» : від 14.12.2010 р., № 2778-УІ // ВВР України. - № 24. - 2011. - Ст. 168. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.

15. Закон України «Про музеї та музейну справу»: від 29.06.1995р., № 249/95-ВР // ВВР України. - № 25. - 1995. - Ст. 191. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80>.

16. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи»: від 24.12.1993р., № 3814-ІІІ // ВВР України. - № 15. - 1994. - Ст. 86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12>.

17. Закон України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення»: від 23.09.1997 р., № 538/97-ВР// ВВР України. - № 48. - 1997. - Ст. 296. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538/97-%D0%B2%D1%80>.

18. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» : від 18.03.2004р., № 1626-ІV// ВВР України. - № 26. - 2004. - Ст. 361. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15>.

19. Закон України «Про охорону культурної спадщини»: від 08.06.2000 р., № 1805-III// ВВР України. - № 39. - 2000. - Ст. 333. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.
20. Закон України «Про позашкільну освіту»: від 22.06.2000 р., № 1841-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>.
21. Закон України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки»: від 07.10.1997р., № 554/97-ВР // ВВР України. - № 52. - 1997. - Ст. 312. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554/97-%D0%B2%D1%80>.
22. Закон України «Про рекламу»: від 03.07.1996р., №270/96-ВР // ВВР України. - № 39. - 1996. - Ст. 181. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>.
23. Закон України «Про театри і театральну справу»: від 31.05.2005р., № 2605-IV // ВВР України. - № 26. - 2005. - Ст. 350. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2605-15>.
24. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. ВВР, № 3-4, 2002, ст. 27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
25. Ігнатченко І.Г. Особливості реалізації державної політики України у сфері культури: сучасний стан та світові стандарти / Юридична академія України імені Ярослава Мудрого: Харків, 2016.
26. Карлова В.В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. держ. упр. / В.В. Карлова. – К., 2013. – 21 с.
27. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. ВВР, додаток до № 51, 1984, ст.1122 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

28. Конституція України // Від. Верх. Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

29. Кулі К.К. Проблеми визначення природи соціального замовлення в системі місцевого самоврядування в Україні / К.К. Кулі // Актуальні проблеми держави і права. - 2016. - Вип. 61. - С. 250-256

30. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / І.А. Зязюн, М.М. Закович, О.Л. Шевнюк та ін.; за ред. М.М. Заковича. — 5-те вид., стер. — К.: Знання, 2010. — 588 с.

31. Кучин С.П. Особливості державної політики в сфері культури та освіти (соціально-економічний аспект) / С.П. Кучин // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2016. –№2. – С. 41-47.

32. Малімон В.І. Культурна політика держави як чинник реформування суспільства : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. держ. упр. / В.І. Малімон. – Івано-Франківськ, 2016. – 24 с.

33. Мерзляк А.В. Державне управління сферою культури: вітчизняний та зарубіжний досвід / Публічне адміністрування: теорія і практика, 2017. – вип. 1(17). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2017-01\(17\)/4.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2017-01(17)/4.pdf)

34. Наказ Департаменту культури КМДА від 09.09.2019 № 408-к «Про проведення атестації в навчальних закладах мистецької освіти та навчально-методичних установах у 2019-2020 навчальному році». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dk.kyivcity.gov.ua/news/3173.html>.

35. Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Положення про мистецьку школу»: від 09.08.2018 № 686. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18>.

36. Наказ Міністерства культури України «Про присвоєння унікальних п'ятизначних кодів музеїв»: від 28.08.2019 № 685. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245509254&cat_id=244950594.

37. Олешко А.А. Концептуальні засади антикризового регулювання національної економіки / А.А. Олешко // Економіка та держава. – 2015. – № 9. – С. 4-7.
38. Основи законодавства України про культуру від 14.02.1992 р. -№ 2117-XII // Відом. Верхов. Ради України. - № 21. - 1992. - Ст. 294. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-12>.
39. Постанова КМУ «Деякі питання діяльності Міністерства культури, молоді та спорту»: від 16.11.2019 р., № 885. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-diyalnosti-ministerstva-kulturi-molodi-ta-sportu-885161019>.
40. Постанова КМУ «Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади»: від 02.09.2019 р., № 829. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-optimizaciyi-sistem-829>.
41. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Міністерство культури України»: від 03.09.2014 р., № 495. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-%D0%BF/conv>.
42. Проект Концепції державної цільової національно-культурної програми розвитку культури і мистецтва на період до 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/288397>
43. Розпорядження КМУ "Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури - стратегії реформ": від 01.02.2016 р. №119-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119-2016-%D1%80>
44. Стороженко О.В. Теоретичні підходи до визначення поняття «система державного управління у сфері культури», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2010-1/doc/1/21.pdf>
45. Стратегія Українського культурного фонду на 2019-2021 роки. Протокол засідання Наглядової ради Українського культурного фонду № 22 від 04.02.2019 р.
46. Тропіна В. Б. Реформування системи фінансової підтримки сфери культури в Україні / В. Б. Тропіна // Науковий вісник Полісся. 2016. № 3 (7). – С. 217-223.

47. Указ Президента України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України»: від 20.06.2019 р. № 419/2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419/2019>.

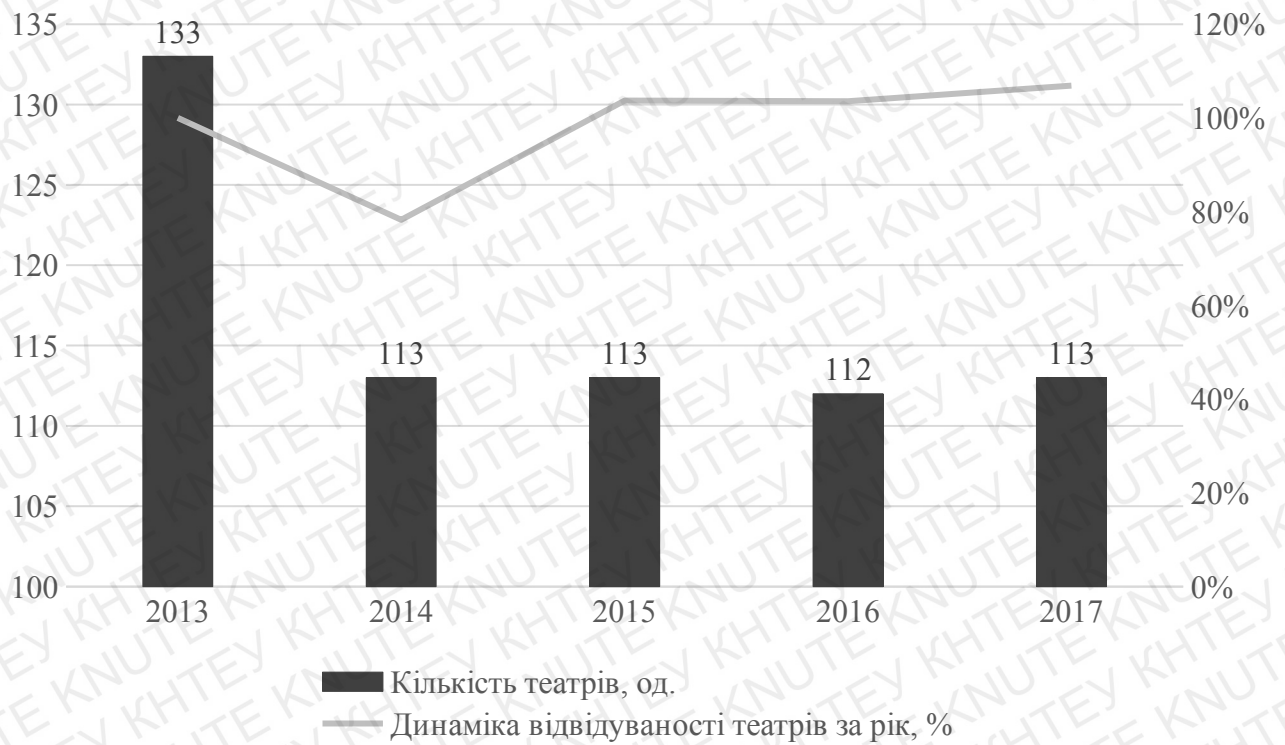
48. Указ Президента України «Про Положення про Державне агентство України з питань кіно»: від 06.04. 2011 р. № 404/2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404/2011>.

49. Cultural policy: a preliminary study. - Paris: UNESCO, 1969.- Р. 6-8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000001173>.

50. 79% українців незадоволені рівнем культури у своєму місті, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ridna.ua/2015/12/79-ukrajintsiv-nezadovoleni-rivnem-kultury-u-svojemu-misti/>.

Додаток А

Аналіз культурного розвитку в Україні (театри)

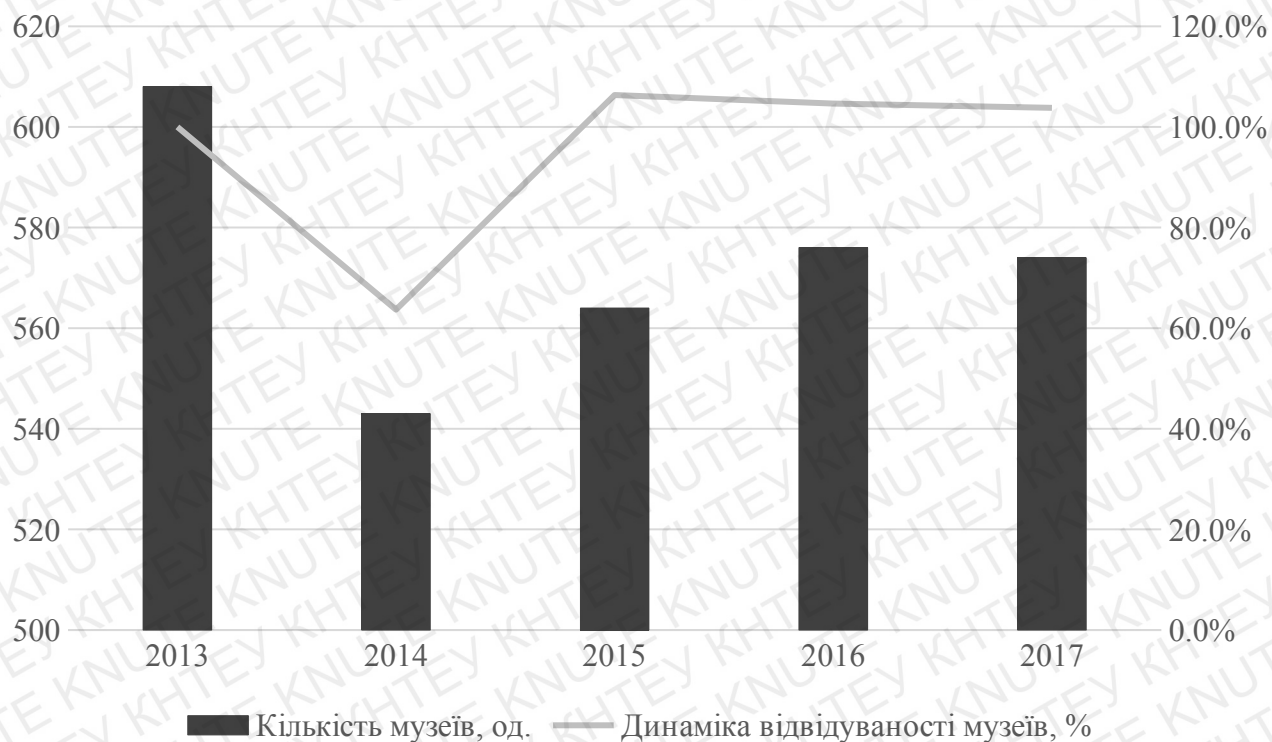
Додаток Б

Аналіз культурного розвитку в Україні (концерти)

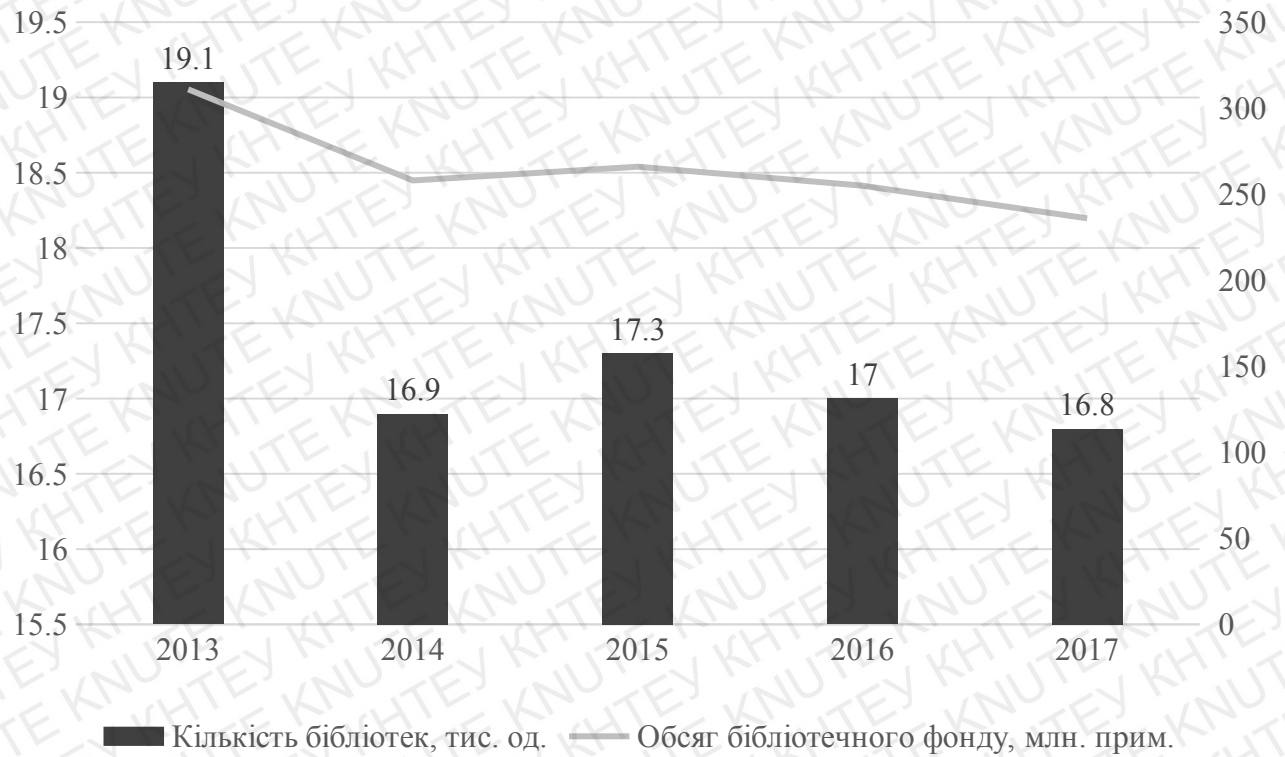
Додаток В

Аналіз культурного розвитку в Україні (музеї)

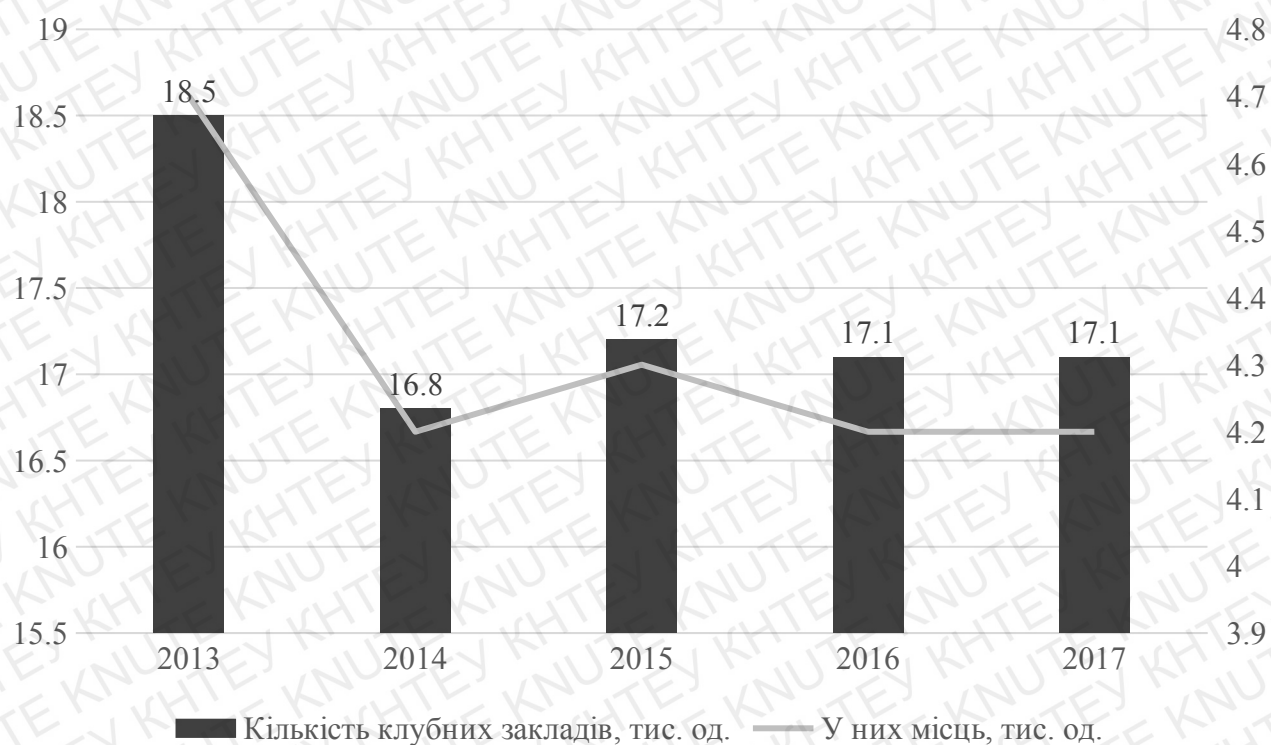
Додаток Г

Аналіз стану бібліотечної справи в Україні

Додаток Д

Аналіз стану клубної діяльності в Україні

Додаток Е

Система державного управління галуззю культури в Україні [складено автором]

Зв'язок з іншими політиками

Інституціональне забезпечення

Органи управління сферою культури:

- Верховна Рада України, Комітет з питань культури і духовності – законодавче забезпечення (створення належної нормативно-правової бази, визначення бюджету галузі);
- Міністерство культури України – реалізація політики у сфері культури, розробка за участю громадських об'єднань, державних програм розвитку культури та їх фінансування, створення умов для відродження й розвитку культури української нації, культур національних меншин, які проживають на території України та ін.;
- управління культури облдержадміністрації, відділи та сектори культури райдержадміністрації – забезпечення реалізації державної політики у сфері культури на регіональному та місцевому рівні;
- Державна архівна служба України – реалізація державної політики у сфері архівної справи;
- Державний комітет інформаційної політики, телебачення та радіомовлення – забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сфері.

Нормативно-правова база:

- нормативно-правові акти стратегічного характеру: Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ;
- регуляторні нормативно-правові акти загального значення: Закон України «Про культуру»;
- регуляторні нормативно-правові акти, що регламентують окремі підгалузі сфери культури: Закони України «Про охорону культурної спадщини», «Про театри і театральну справу», «Про музеї та музейну справу», «Про кінематографію», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про національний архівний фонд та архівні установи», «Про видавничу справу», «Про телебачення і радіомовлення» тощо;
- регуляторні нормативно-правові акти, що регламентують окремі питання сфери культури: Закони України «Про авторське право і суміжні права», «Про рекламу», Указ президента України «Про додаткові заходи щодо державної підтримки культури і мистецтва в Україні» та ін.

(правила)

Процес прийняття рішень:

- державна директива;
- громадські обговорення.

Сфери управління:

- театральне, музичне, хореографічне, образотворче, декоративно-прикладне, естрадне і циркове мистецтво;
- концертна діяльність, музейна, архівна, бібліотечна справа та ін.;
- кінематографія телебачення і радіомовлення;
- видавнича справа, поліграфія і торгівля книгами.

(норми)

Інструменти:

- фінансова підтримка з бюджетів різних рівнів;
- податкові пільги;
- бюджетні субсидії;
- інформаційне забезпечення;
- державно-приватне партнерство;
- конкурсна підтримка культурно-мистецьких проєктів.

(традиції)

Зв'язок з іншими політиками

Основні положення сучасного механізму державного управління галуззю культури в Україні [складено автором]

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.